

Тема 19. Педагогіка партнерства в сучасному освітньому просторі.

План.

1. Принципи гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості.
2. Подолання інертності у сфері співробітництва «педагог – дитина – батьки».

Основні поняття теми: дитиноцентризм, НУШ, спілкування, партнерська діяльність, співпраця, взаємодія, гуманність, освітня траєкторія дитини

Завдання для самостійної роботи:

- Опрацювати теоретичний матеріал.
- Пройти тестування з теми.
- Підготувати консультацію для батьків на засадах педагогіки партнерства.

Література:

1. Артемова В. Історія педагогіки України : Підручник. / В. Артемова – К. : Либідь, 2006. – 424 с.
2. Вишневський О. Теоретичні основи сучасної української педагогіки : Посібник для студентів вищих навчальних закладів. / О. Вишневський – Дрогобич : Коло, 2006. – 326 с.
3. Підласий І. П. Продуктивний педагог. Настільна книга вчителя. / І. П. Підласий. – Х. : Вид. група «Основа», 2010. – 360 с.
4. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с
5. Коханова О. П. Психологія партнерської взаємодії в освіті : навч.- метод. пос. / О. П. Коханова – К. : Вид-во ПП Щербатих О. В. – 2011. – 104 с
6. Концепція Нової української школи // Режим доступу <http://osvita.ua/school/method/upbring/676>
7. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. Загальна редакція / Грищенко Михайло та ін. Київ, 2018.
8. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
9. Педагогіка партнерства як один із факторів ефективної взаємодії учасників освітнього процесу // Режим доступу <https://nus.org.ua/articles/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/>

Педагогіка партнерства — один з компонентів формули Нової української школи, що включає систему методів і прийомів виховання та навчання на засадах гуманізму й творчого підходу до розвитку особистості. Освіта в усі часи вважається цінністю, бо є основою економічного розвитку суспільства, одним з факторів соціальної стабільності, джерелом зростання інтелектуального ресурсу і духовно-морального потенціалу населення держави.

Отже, надзвичайно важливо, щоб Нова українська школа працювала на засадах педагогіки партнерства.

Педагогіка партнерства – напрям педагогіки, що включає собою систему методів і прийомів виховання і навчання на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості. Серед авторів: В. О. Сухомлинський, Ш. А. Амонашвілі, І. П. Волков, І. П. Іванов, А. С. Макаренко, В. А. Караковський, С. М. Лисенкова, В. Ф. Шаталов та інші.

За педагогікою партнерства учень – добровільний і зацікавлений соратник, одноступенець, рівноправний учасник освітнього процесу, турботливий і відповідальний за його результати.

В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками. Учні, батьки та вчителі, об'єднані спільними цілями та прагненнями, є добровільними й зацікавленими співниками, рівноправними учасниками освітнього процесу, відповідальними за результат. Учитель має бути другом, а родина – залучена до побудови освітньої траєкторії дитини. Педагогіка партнерства визначає істинно демократичний спосіб співпраці педагога і дитини, який не відкидає різниці в їхньому життєвому досвіді, знаннях, але передбачає безумовну рівність у праві на повагу, довіру, доброзичливе ставлення і взаємну вимогливість.

Сутність педагогіки партнерства полягає в демократичному та гуманному ставленні до дитини, забезпеченні їй права на вибір, на власну гідність, на повагу, права бути такою, якою вона є, а не такою, якою хоче її бачити вчитель. Стосунки партнерства складаються там, де діти і дорослі об'єднані спільними поглядами і прагненнями. Педагогіка партнерства бачить в учневі добровільного і зацікавленого соратника, одноступенця, рівноправного учасника педагогічного процесу, турботливого і відповідального за його результати.

Сучасне навчання і виховання учнів вимагає нової педагогічної етики, визначальною рисою якої є *взаєморозуміння, взаємоповага та творче співробітництво вчителя та учня.* Ця етика утверджує не рольове, а особистісне спілкування (підтримка, співпереживання, утвердження людської гідності, довіра); зумовлює використання особистісного діалогу як домінуючої форми навчального спілкування, спонукання до обміну думок, вражень, моделювання життєвих ситуацій; включає спеціально сконструйовані ситуації вибору, авансування успіху, самоаналізу, самооцінки, самопізнання.

Принципово важливою є орієнтація партнерської діяльності вчителя та учня на розвиток творчості – творчої активності, творчого мислення, здібностей до адекватної діяльності в нових умовах.

Основні принципи:

- ✓ повага до особистості;
- ✓ доброзичливість і позитивне ставлення;
- ✓ довіра у відносинах, стосунках;
- ✓ діалог – взаємодія – взаємоповага;
- ✓ розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків);
- ✓ принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей).

Педагогіка партнерства ґрунтується на таких ідеях:

– **навчання без примусу** (Ш. Амонашвілі, В. Сухомлинський, С. Лисенкова, В. Шаталов), що передбачає виключення всіх засобів примусу з арсеналу педагогічних засобів; припускає наявність таких особистісних якостей вчителя, як гуманність, комунікативність, ціннісне відношення до дитини. Крім того вчитель повинен володіти знаннями про дитячу психологію, засади гуманної педагогіки, володіти прийомами мотивації, визнавати пріоритетності суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчальному процесі. Цього можна досягти шляхом знайомства з теоретичними засадами гуманної педагогіки, переглядом уроків педагогів-гуманістів, участю у коуч-тренінгах із суб'єкт-суб'єктною взаємодією;

– **ідея важкої мети** (С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у тому, що перед усіма учнями ставиться складна мета, водночас учитель всіма засобами має налаштувати учнів на її досягнення, вселити в них упевненість у перемозі над труднощами. Передбачає готовність до інноваційної діяльності, що досягається шляхом включення вчителя до роботи у творчих групах, розробленням моделі інноваційної діяльності;

– **ідея опори** (Є. Ільїн, І. Іванов, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні учням опорних знаків (символів, схем, таблиць, слів тощо) для забезпечення кращого розуміння, структурування, запам'ятовування матеріалу, а також для побудови відповіді. Передбачає вміння вчителя з одного боку – систематизувати й перетворювати інформацію належним чином, з іншого – моделювати;

– **вільний вибір** (Ш. Амонашвілі, І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов) полягає у наданні дитині свободи вибору у процесі навчання, тобто учень може обирати завдання, здачу, тему твору. Професійна діяльність цілеспрямована на демократичність та скерованість вчителя на розвиток дитини, вміння «контактувати» з учнями є провідною педагогічною умовою ідеї вільного вибору;

– **ідея випередження** (І. Волков, С. Лисенкова, Б. Нікітін, В. Шаталов) дозволяє включати у програму більш складний матеріал, об'єднувати його в

блоки, починати заздалегідь вивчати складні теми, закладати перспективу вивчення теми наступного уроку. Спирається на такі якості особистості педагога, як прогностичність, стратегічне бачення педагогічної діяльності, відповідальність, які супроводжуються здатністю до стратегічного планування;

– **ідея великих блоків** (І. Волков, І. Іванов, В. Шаталов, М. Щетинін) ґрунтується на тому, що у великому за обсягом блоці матеріалу (об'єднання 6 – 10 уроків або тем в один блок) легше встановити логічні зв'язки, виокремити головну думку, поставити та розв'язати проблему. Спрямована на наявність таких якостей особистості педагога: глибоке знання матеріалу, уміння систематизувати, інтегрувати, а також володіти технологією інтеграції змісту навчального матеріалу;

– **ідея відповідної форми** (І. Волков, Є. Ільїн, В. Шаталов) полягає в тому, що урок за своєю формою має відповідати предмету, що вивчається; реалізується через обізнаність, креативність, відкритість, здатність результативно вирішувати творчі завдання, незалежність суджень, спрямованість на творчі досягнення, володіння інтерактивними технологіями. Дана ідея реалізується шляхом розширення знань про педагогічні технології, поглиблення предметних знань, перегляду уроків з використанням інтерактивних технологій, аналізу досвіду вчителів;

– **інтелектуальне поле класу** (І. Волков, С. Лисенкова, В. Шаталов, М. Щетинін) передбачає створення загальних життєвих цілей та цінностей у класі, для розвитку здібностей та нахилів, творчості кожної дитини в діяльності;

– **самоаналіз** (Ш. Амонашвілі, Є. Ільїн, І. Іванов, В. Караковський, В. Шаталов, М. Щетинін) реалізує ідею колективного аналізу та оцінювання діяльності кожного учня за умови володіння педагогом прийомами рефлексії, емпатії, а також здатності аналізувати та розуміти власні дії, здатності до самопізнання.

Дитина проводить у школі понад 800 годин на рік. Це достатньо багато часу для того, щоби дбати про середовище та атмосферу, у якій дитина навчається, соціалізується та розвивається. Педагогіка партнерства має на меті організувати навчання на засадах дитиноцентризму та індивідуального підходу до кожної дитини. Ця мета досягається за допомоги різноманітних педагогічних методів та інструментів. Цей формат для співпраці винайшли на заході у другій половині минулого століття та активно впроваджують й сьогодні для покращення якості середньої освіти в Австралії, Іспанії, Німеччині та інших розвинених країнах. Педагогіка партнерства ґрунтується на цінностях довіри, взаємоповаги та підтримки, доброзичливості. За допомоги педагогіки партнерства у школі створюється атмосфера, сприятлива для повноцінного розвитку індивідуальних здібностей кожної дитини.

В Україні педагогіка партнерства з'явилася разом із концепцією Нової української школи. Серед головних орієнтирів НУШ – фокус на дитині. Він реалізується, зокрема, в створенні індивідуальних траєкторій розвитку та покращенні досвіду у школі. Співпраця вчителів та батьків – важлива складова у досягненні цих цілей.

Педагогіка партнерства між учнями та вчителем може реалізуватися у наступних форматах взаємодії:

- інтерактивні та гейміфіковані формати;
- дослідна робота у групах;
- пропонування активностей з самоосвіти;
- проєктні активності;
- діалогічні формати;
- стимулювання учнів до формування власної думки;
- використання методів самостійної оцінки та взаємної перевірки учнів.

Головним орієнтиром в організації навчального процесу у рамках педагогіки партнерства є орієнтація на дитину та розкриття її індивідуальних здібностей. Якщо вчитель чи батьки бачать труднощі дитини з опануванням якогось предмету або навпаки – велику цікавість до нього, це привід для обговорення подальших кроків. Одним з найефективніших способів поглибити знання можуть бути індивідуальні заняття.

Особливе місце у педагогіці партнерства посідає тісна та плідна взаємодія між школами, вчителями та батьками. В рамках педагогіки партнерства батьків долучають до процесу прийняття ключових, стратегічних рішень на класних або загальношкільних зборах. Думкою батьків цікавляться, коли аналізують якість роботи школи та спільно шукають можливі шляхи покращення якості освіти. У педагогіці партнерства надзвичайно важлива прозорість та поінформованість усіх учасників процесу. В Україні, як і в інших країнах, де впроваджується концепт партнерства та співпраці, діє онлайн система Єдина школа. Вона дозволяє зареєстрованим закладам освіти вести журнали, додавати домашні завдання та спілкуватися батькам і вчителям про успішність, потреби та складнощі дитини. Впровадження електронної системи – важливий крок у реалізації концепції педагогіки партнерства, однак він не є вичерпним.

Для організації більш плідної комунікації між адміністраціями шкіл, вчителями та батьками можна використовувати Меморандум співпраці педагогів, учнів та батьків, розроблений НУШ. Учасники процесу можуть разом вивчити та опрацювати цей рамковий документ, щоби прийняти загальні та спільні правила взаємодії. Зрозумілі та визначені умови взаємодії сприятимуть довірі та прозорій комунікації. Ось лише деякі способи впровадження елементів педагогіку партнерства у школі:

- організація загальношкільних батьківських зборів за участі вибраних представників з кожного класу
- проведення класних батьківських зборів
- організація індивідуальних зустрічей вчителів та батьків, що можуть проводитися як регулярно, так і за потреби учасників
- організація навчального процесу за участі батьків
- листування онлайн або офлайн вчителів із батьками

Педагогіка партнерства є рамковою концепцією, а це значить, що кожен навчальний заклад може обрати найзручнішу для себе модель. Вибір зручного для всіх формату співпраці може стати першим кроком у великій спільній роботі, яку провадитиме школа за підтримки батьків. Знаючи про досвід інших країн у реалізації педагогіки партнерства, українські освітяни та батьки можуть визначити, що підходить їм найкраще.

Досвід інших країн

Реформи, що започаткували у **Польщі** в дев'яностих та нульових, визначали батьків та вчителів рівноправними та відповідальними за всебічний та повноцінний розвиток дитини. Залученість батьків у навчальний процес є запорукою реалізації цього твердження на практиці. У Польщі практикують не лише регулярні класні збори, а й загальношкільні. Без участі батьківських рад та президій, що обираються у кожному класі, школа не приймає жодних ключових рішень. До думки батьків дослухаються, а якщо дитина має особливі потреби чи складнощі, вчитель та батьки разом та в індивідуальному порядку шукають способи їх вирішення. Канадська модель партнерства не включає класних зборів. Там проводять або загальношкільні, або індивідуальні зустрічі. Однак на якості співпраці та комунікації відсутність регулярних класних зібрань це не позначається. Замість загальних зустрічей, батьки та вчителі спілкуються або онлайн, або за допомоги спеціальних тек для листування. Туди вчитель може вкладати інформацію про успішність, новини чи запитання, а батьки, вивчивши матеріали, можуть надати свою відповідь, зауваження чи пропозицію.

Схожа модель функціонує і в **Фінляндії**. Спілкування між вчителями та батьками відбувається в державній онлайн-системі. Загальні ж батьківські збори за участі педагогічного колективу проводять двічі (у молодших класах) або один раз (у старших класах) на рік. Вчителі разом з батьками та учнями планують навчальні плани на півріччя або рік. Після того, як цей період завершується, учні проводять самооцінку, яку перевіряє вчитель, і залежно від результатів навчальний план на наступний період може коригуватися.

У **Швеції** практикують індивідуальні зустрічі батьків із викладачами, на меті яких – створення індивідуальних учнівських траєкторій. Разом із формальними моделями, використовують також навчальні зустрічі з батьками та

навіть вечірки чи зустрічі у кав'ярнях. Школа ставиться до батьків як до осередку підтримки та розвитку, а батьки – довіряють школам та включаються у співпрацю за потреби.

Досвід впровадження педагогіки партнерства в інших країнах красно свідчить про те, що для організації продуктивної співпраці не конче потрібно використовувати усі можливі формати. Учасники процесу, маючи однакову мету, самі обирають саме ті моделі, що є для них найзручнішими. Започаткуйте цей процес у вашому навчальному закладі, щоби зрозуміти, які саме способи взаємодії будуть ефективними для вас.